

STATISZTIKAI HÍRADÓ

MAGYARORSZÁG

A Népgazdasági Tanács határozata a Központi Statisztikai Hivatal 1951. évi munkatervéről

A Népgazdasági Tanács 651/33/1950. számú határozatában megszabta a Központi Statisztikai Hivatal 1951. évben elvégzendő feladatait és jóváhagyta a Hivatal 1951. évi munkatervét. A határozat megerősíti a párhuzamos és engedély nélküli statisztikák megszüntetésére vonatkozó korábbi rendelkezéseket és felsorolja azokat a területeket, amelyekre a Központi Statisztikai Hivatalnak ki kell terjesztenie adatgyűjtéseit.

A Hivatalnak felül kell vizsgálnia jelenlegi adatgyűjtéseit abban a tekintetben, hogy a gyorsaság és pontosság veszélyeztetése nélkül milyen mértékben lehet az adatszolgáltatás decentralizálását megkezdeni.

Az adatgyűjtéseket általában úgy kell megszervezni, hogy a népgazdasági terv egészének, valamint részleteinek végrehajtását a tervgazdálkodás követelményeinek megfelelően ellenőrizni lehessen. Ezért az adatgyűjtés rendszerének szorosan a részttervek rendszeréhez kell simulnia.

A Központi Statisztikai Hivatalnak az 1951. év során az alábbiakban kell ki-terjesztenie az adatgyűjtést:

El kell végeznie a népgazdasági mérlegek összeállítását. Ki kell számíttania a nemzeti jövedelem mérlegét 1950. évre vonatkozóan, a társadalmi termékmérleget, a lakosság pénzforgalmi mérlegét, az országos és megyei munkaerőmérlegeket és meg kell szerveznie a népgazdasági ágak közötti munkaerőhullámvizsgálátát.

Népgazdasági áganként és iparáganként meg kell szerveznie a legfontosabb műszaki mutatók megfigyelését, a legfontosabb anyagok felhasználási statisztikáját a népgazdaság egészére vonatkozóan, és a legfontosabb anyagok fajlagos felhasználását.

Az 1950. év végén próbaként megindított beruházási statisztikát ki kell terjeszteni a népgazdaság egész területére, különös tekintettel a beruházások műszaki megvalósítására és üzembehelyezésére.

A Hivatalnak negyedévenként önköltség és önköltségsökkentési statisztikát, és rendszeres termelőszövetkezeti adatgyűjtést kell szerveznie, el kell végeznie az 1951. január 1-i nappal elrendelt kisipari és magánkereskedelmi összeírást.

A Hivatalnak 1951-től kezdve a jelenlegi reprezentációs módszerrel szemben ki kell terjesztenie az árstatisztikai megfigyelést a teljes gyáripari termelésre és a nagykereskedelmi forgalomra.

A szociális és kultúrstatistika terén meg kell szerveznie a legfontosabb betegségi eseteket megfigyelő betegforgalmi statisztikát. A népmozgalmi adatgyűjtést ki kell egészítenie a belső vándorlási adatok rendszeres megfigyelésével a bejelentő hivatalok adatai alapján.

A Népgazdasági Tanács felhívja a Statisztikai Hivatal figyelmét, hogy az adatgyűjtéseknél fokozottabb mértékben vegye figyelembe a helyi tanácsok szükségleteit. A tanácsok figyelmét pedig

felhívja, hogy egész területeket érintő összeírásokat és adatgyűjtéseket csak a Központi Statisztikai Hivatal elnökének engedélyével hajtsanak végre. A helyi tanácsok szakirányítását ellátó minisztériumok és főhatóságok a helyi tanácsokat érintő adatgyűjtésekkel kapcsolatban minden esetben kérjék meg a Hivatal szakvéleményét, illetve — ha több megyét érint — a Hivatal elnökének engedélyét.

A Népgazdasági Tanács határozatában felhívja a Hivatalt a statisztikai adatszolgáltatás bizonylati alátámasztásának megvalósítására. Ennek érdekében a Statisztikai Hivatal első ütemben az iparügyi minisztériumok termelési főosztályaival közösen dolgozza ki és terjessze a Gazdaságstatisztikai és a Számviteli Bizottság elé a központi és a belső üzemi statisztikát alátámasztó bizonylatok, operatív számviteli nyilvántartások rendszerét.

Az iparban 1951. évtől kezdve a mesterséges konstrukciójú termelési érték kiszámítása helyett mind vállalati, mind országos szinten a vállalati teljes termelés és az árutermelés megfigyelését kell bevezetni.

1951-től a befejezetlen termelés megfigyelését a Hivatal csak olyan iparágakra korlátozza, ahol a befejezetlen termelés állománykülönbözete jelentős lehet. A negyedévi és évi ipari adatszolgáltatásokat csak olyan kérdésekre terjessze ki, amelyek a havi kérdőívekben nem foglaltatnak.

A Népgazdasági Tanács kimondja, hogy a mezőgazdasági statisztika biztosabb alapokra helyezését a már megjelent minisztertanácsi határozatnak megfelelően nem a községi jegyzők becsülésére, hanem az egyes gazdaságok közvetlen adatszolgáltatásaira kell felépíteni.

A belkereskedelmi statisztika terén a jelenlegi kiskereskedelmi statisztikai rendszert úgy kell megszervezni, hogy egyes fontosabb árucikkek forgalma negyedévenként a kiskereskedelmi vállalatok statisztikájából megállapítható legyen.

A Népgazdasági Tanács felhívja a Statisztikai Hivatal figyelmét, hogy fokozottan ügyeljen arra, hogy az ipar szerkezeti felépítésében végrehajtott változások az adatok folyamatos vezetését és összehasonlítását ne veszélyeztessék.

A Központi Statisztikai Hivatal irányításával meg kell szervezni a minisztériumok vonalán futó operatív jelentések rendszerét. A hivatal a tárcaikkal egyetértésben dolgozzon ki szakmánként egységes, operatív jelentési rendszert, az országos statisztikai adatszolgáltatás rendszerének megfelelően. Az operatív statisztika a közellátás területén terjedjen ki a fontos közellátási cikkek számbavételére. A Statisztikai Hivatal adjon elvi irányítást és végezzen ellenőrzést az operatív statisztikai jelentések felett.

A határozat kimondja, hogy a statisztikai munkát decentralizálni kell úgy, hogy az adatgyűjtés alulról fölfelé épüljön fel és az adatok egyes gazdasági, vagy szakigazgatási ágazatokból az illetékes minisztériumon keresztül főösszesítésben kerüljenek a Statisztikai Hivatalhoz.

A statisztikai munka decentralizálásánál ügyelni kell arra, hogy az ne történjék az adatszolgáltatás megbízhatóságának és gyorsaságának rovására és hogy a statisztikai munkákkal kapcsolatban sem a Központi Statisztikai Hivatalban, sem a minisztériumoknál és tanácsi szerveknél az összlétszám ne emelkedjék, hanem csökkenjen. Különösen előtérbe kell helyezni az adatgyűjtés decentralizálását a nem gazdaságstatisztikai területeken, így a szociális, kulturális, jogszolgáltatási, stb. statisztikák területén.

A Népgazdasági Tanács végül felhívja a Központi Statisztikai Hivatalt, hogy a statisztika szerepe felhasználhatóságának propagálásával (statisztikai kiadványok, folyóiratok, értekezletek, előadások útján) hasson oda, hogy elsősorban az iparban a vállalatok és üzemek vezetői fokozott mértékben támaszkodjanak az üzemi statisztikára.

Minisztertanácsi rendelet az iparosok és kereskedők kötelező statisztikai adatszolgáltatásáról

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa 8/1951. (I. 6.) sz. rendelete meg szabta, hogy az iparosokról és kereskedőkről évente rendszeres statisztikai kimutatást kell készíteni. Az adatfelvételt községenként és minden telepéről (üzemről, üzletről) külön kell végrehajtani. A végrehajtás a községi, városi (kerületi), járási és megyei tanácsok kötelessége.

Az adatok szolgáltatására az iparos, a kereskedő, illetve a telep felelős vezetője köteles.

Az adatszolgáltatás a rendelet alapján nem terjed ki általában azokra a vállalatokra, amelyek a Központi Statisztikai Hivatal felé havonta rendszeresen szolgáltatnak adatokat és azokra a kisipari termelészövetkezetekre, amelyek az

OKISz tagjai; a vándor- és háziiparosokra és alkalmi piaci árusokra.

Az adatfelvétel időpontját és hogy az adatszolgáltatási kötelezettség milyen adatokra terjedjen ki, a Központi Statisztikai Hivatal határozza meg.

Az adatok összegyűjtése számlálóbiztosok útján, számláló körzetenként, felülvizsgálata pedig ellenőrök útján ellenőri körönként történik. Az adatfelvétellel kapcsolatos ellenőrzést az illetékes helyi tanács és a Központi Statisztikai Hivatal végzi.

A begyűjtött adatokat egyedül a Központi Statisztikai Hivatal közölheti az illetékes szervekkel. A Központi Statisztikai Hivatal hozzájárulása nélkül az adatok a helyi szervektől nem szerezhetőek be.

A Központi Statisztikai Hivatal főosztályvezetőinek tanulmányútja Csehszlovákiában

A Csehszlovák—Magyar Műszaki és Tudományos Együtműködési Bizottság programja keretében dr. Mód Aladárné és dr. Zala Júlia, a Központi Statisztikai Hivatal főosztályvezetői 1950 december 4-től december 10-ig Prágában tartózkodtak a csehszlovák statisztikai szervezet tanulmányozása és tapasztalatcsere céljából.

Prágai tartózkodásuk tapasztalatairól és a tárgyalások eredményéről a kiküldötték a Központi Statisztikai Hivatal Kollégiuma előtt számoltak be. Az alábbiakban röviden ismertetjük beszámolójuk főbb pontjait.

Mód Aladárné és Zala Júlia elvtársnők mindenekelőtt leszögezték, hogy a csehszlovák Statisztikai Hivatal részéről a legbarátibb fogadtatásban részesültek és a találkozó a két népi demokrácia Statisztikai Hivatala számára igen gyümölcsöző volt.

A megbeszélések során kiderült, hogy a két hivatal számos területén azonos problémák merültek fel és ezek megoldására is a szovjet útmutatást követve,

hasonló módszereket alkalmaznak. Az elvi és módszertani azonosságokon túlmenően több kérdésben a csehszlovák Statisztikai Hivatal munkája hasznos és részben azonnal alkalmazható útmutatást nyújtott a magyar statisztikai szolgálat számára.

A kiküldöttek ismertették a csehszlovák Statisztikai Hivatal területi szervezését, mely annyiban tér el a magyar gyakorlattól, hogy a területi statisztikusok közvetlenül az Állami Statisztikai Hivatal alá vannak rendelve és a Hivatal alkalmazottai.

Az adatszolgáltatási rendszer Csehszlovákiában majdnem teljes egészében decentralizált. Az Állami Statisztikai Hivatal az egyes minisztériumoktól, főosztályoktól kész összesítéseket kap. Emellett a Statisztikai Hivatal a beszámolójelentések másodpéldányai alapján a legfontosabb termékek termelésére vonatkozólag saját területi szervein keresztül közvetlenül is kap megyei összesítésben adatokat.

A módszertani kérdésekkel kapcsolatban a kiküldöttek beszámoltak a Csehszlovákiában szerkesztett munkaerőmérlegek fejlett rendszeréről. Csehszlovákiában a munkaerőmérleget területi részletezésben készítik el, szembeállítva a szükségletet és a forrásokat. A csehszlovák szakértők szerint az 1951. évi munkaerőmérleg tervezésének és statisztikájának jelentős eredménye, hogy sikerült a munkaerőmérleget konkrét operatív intézkedésekre alkalmassá tenni, mert megszüntették a mérleg két oldalának (a szükségleteknek és forrásoknak) különállását. A globális munkaerőmérleg kiegészül egy összeállítással, amely részletesen kimutatja iparágonként és területenként, hogy milyen szükséglet mely forrásból van fedezve. Ezenkívül elkészítették a „15 évesek mérlegét” (a 15 évesekből hányan tanulnak tovább és hányan kapcsolódnak be közvetlenül a termelésbe). Végül kiegészíti a munkamérleget a szakkaderek mérlege, szembeállítva a szakiskolákat, egyetemeket, stb. végzett ifjúság számát a szükséglettel.

A lakosság anyagi és kulturális jólétének emelkedését mutató reálbér számítását a csehszlovák Statisztikai Hivatal évenként egyszer számítja ki. Az életszínvonal emelkedését folyamatosan a lakosság közvetlen és közvetett fogyasztása és a szociális és kulturális kiadások összegének együttes alakulásával mérik.

Az egy családon belül keresők számának megállapítására évenként egyszer egy egyszerű reprezentatív család-statisztikát terveznek, amelynek során kizárólag a családban élő keresők számát kérdezik meg.

Az iparstatisztika terén a kiküldöttek különösen a Csehszlovák Népköztársaság Statisztikai Hivatala által megvalósított befejezetlen termelés számbavételének módját tartották figyelemreméltónak. A befejezetlen termelést csak negyedévenként veszi számba és csak olyan gyártmányokra vonatkozóan, melyeknél a befejezetlen termékállomány változása jelentős lehet. (A magyar Statisztikai Hivatal egyes, a befejezetlen termelés állománya szempontjából jelentős iparágak egészét figyeli meg.) A befejezetlen termelés értékének kiszámítására egységes, viszonylag egyszerű mód-

szert alkalmaznak, mely a mi gyakorlatunkban is használható.

Az építőipari statisztika Csehszlovákiában bizonyos vonatkozásban fejlettebb a magyarnál. Az építőipar termelési értékének meghatározásánál a tervezési munkát is mérik. A termelési érték számbavétele egységes sémakalkuláció és egyes esetekben normák alapján történik.

A mezőgazdasági statisztika Csehszlovákiában egyéni gazdaságokat felölelő nyilvántartási rendszeren alapszik és ez képezi a begyűjtések alapját is. Az adatok bevezetését és nyilvántartását a községekben túlnyomórészt társadalmi munkában végzik.

Sem a begyűjtési, sem a termelési tervfeladatok nem az egyes községek határára belüli területre, hanem az egy községben lakók összes gazdaságterületére szólnak.

A termésbecslés kérdése Csehszlovákiában is időszerű probléma. A csehszlovák statisztikusok közötték a magyar kiküldöttekkel, ahgy 1951-től kezdődően független járási felügyelőhálózatot szerveznek. A terv szerint a járási felügyelők az összes szektorokban (tehát a magánszektorokban is) a szovjet termésbecslési módszerrel minden terményre megállapítják a várható hozamot. Emellett a községi nemzeti bizottságok kiválasztott tagjaiból széleskörű levelezőhálózatot szerveztek, amely mind a termés mennyiségére, mind a helybelli árakra felvilágosítást nyújt. A kétoldalú termésbecslés alapján kívánják megállapítani egyrészt a bruttó hozamot, másrészt a szemveszteség után mutatkozó nettó hozamot.

Mód Aladárné és Zala Júlia elvtársnők a Központi Statisztikai Hivatal Kollégiuma előtt tartott beszámolójukban beszámoltak végül arról, hogy a kölcsönös együttműködés szellemében lezajlott tárgyalások után javaslatot tettek, hogy a két ország statisztikai hivatala közti kapcsolatok további elmélyítése érdekében az újonnan alkalmazott statisztikai módszereket, nyomtatványokat, utasításokat rendszeresen cseréljék ki és hogy féléven belül a csehszlovák Statisztikai Hivatal szakemberei látogassák meg a magyar Központi Statisztikai Hivatalt.

CSEHSZLOVÁKIA

A statisztikai lapok működéséről

A csehszlovák Állami Statisztikai Hivatal negyedévenként megjelenő kiadványa, a *Statistický Obzor*, elméleti és módszertani kérdéseket tárgyal.

A *Statistický Obzor* 1950. 1—2. számában például behatóan foglalkozik a statisztika időszerű feladataival. Okrouhly cikkében — „A szocialista statisztika feladata a szocializmus építésében” — rámutat arra, hogy a statisztika közvetlen részvétele a terv összeállításában, a terv teljesítésének mérésében, valamint a munka megszervezésének tanulmányozásában és a munkanormák kidolgozásában a szocialista statisztika legfontosabb feladatainak egyike. Ugyanebben a számban Herbst „Az iparstatisztika megszervezésének és végrehajtásának elvei a Szovjetunióban” c. cikke gyakorlati segítséget nyújt a vállalati statisztikusok munkájához és elősegíti a kontár- és vadstatisztikák elleni harcot.

A csehszlovák Állami Statisztikai Hivatal másik, havonta megjelenő folyóirata, a *Statistický Zpravodaj*, különféle (gazdasági, népesedési, szociális, stb.) adatokat közöl, de foglalkozik ezenkívül elméleti és módszertani kérdésekkel is. Rendszeresen közli az ötéves terv végrehajtása során az iparban elért eredményeket.

A *Statistický Zpravodaj* nagy figyelmet szentel a baráti népi demokráciák hatalmas arányú gazdasági, kulturális és politikai fejlődésének és a szocialista statisztika gyakorlatában elért eredményeiknek.

Az 1950. 8—9. számban dr. T. Fabry „A szocialista statisztika visszatükrözése az 1949. évi magyarországi népszámlálásban” c. cikkében rámutat arra, hogy a népi demokratikus államrend egyik alkotó pillére az alkotmányban rögzített gazdasági terv. Viszont nem lehet a tervet megfogalmazni és végrehajtani a minden gazdasági tevékenység központi forrása: az ember körülményeinek ismerete nélkül. Ezekután dr. T. Fabry vázolta az 1949. évi magyar népszámlálás feladatait és nehézségeit, melyeket sikeresen oldott meg és hajtott végre a magyar statisztika.

A „Rövid Hírek” rovatában a népi demokráciák polgárainak állandóan növekvő jólétét és magas életszínvonalát mutatja be a *Statistický Zpravodaj*.

A *Statistický Zpravodaj* ugyanakkor rámutat a kapitalista államok velejéig rothadt rendszerére és belső ellentmondásaira, a burzsoá statisztika hamisításaira, melyekkel leplezni próbálják a tőkés profitjának és a dolgozó tömegek nyomorának növekedését.